

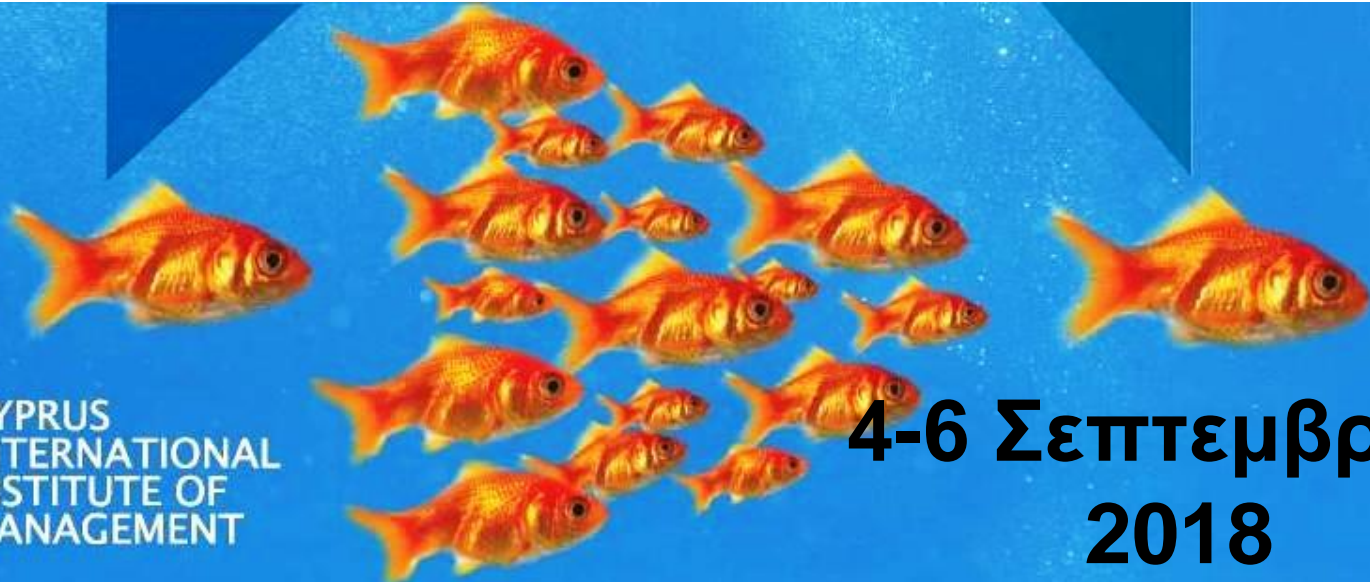
Ηγεσία και ηθική

Δρ. Θεόδωρος Παναγιώτου

Cyprus International Institute of Management (CIIM)

CYPRUS
INTERNATIONAL
INSTITUTE OF
MANAGEMENT

**4-6 Σεπτεμβρίου
2018**

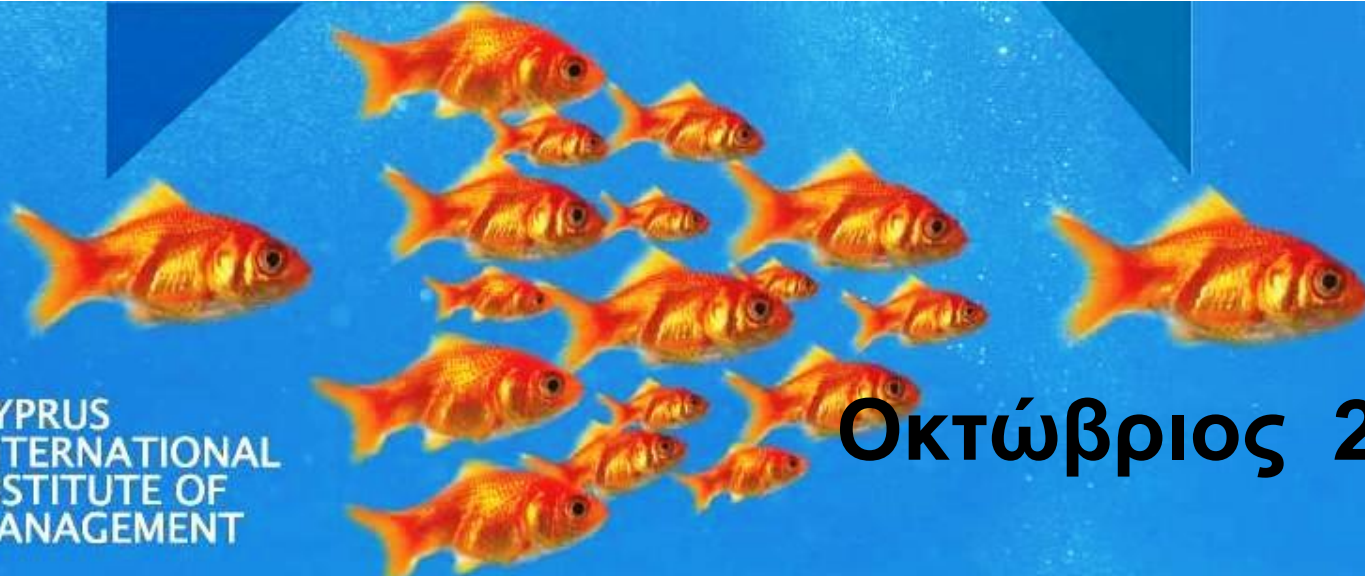
Η ηθική στην εκπαίδευση

δρ. Θεόδωρος Παναγιώτου

Cyprus International Institute of Management (CIIM)

CYPRUS
INTERNATIONAL
INSTITUTE OF
MANAGEMENT

Οκτώβριος 2012

Αριστοτέλης

- Η καλλιέργεια των αρετών συντελεί στην πραγμάτωση της ευδαιμονίας, στην τέλεια κατάσταση ανάπτυξης των ψυχικών δυνάμεων του ανθρώπου.

Πλάτων

- Η ηθική **στάση ζωής** εκφράζει την καλύτερη κατά το δυνατόν **ψυχική υγεία**, μια **μορφή αρμονίας** που επιτυγχάνεται όταν ακολουθούμε τις εντολές του **ορθού λόγου**, **ελέγχουμε τα συναισθήματά μας** και τις επιθυμίες μας και φροντίζουμε να μην αδικούμε τους άλλους.

Ιωάννης ο Χρυσόστομος

- Της τέχνης ταύτης [εκπαιδευσης] ουκ έστιν μείζων. Τι γαρ ίσον του ρυθμίσαι ψυχήν και διαπλάσαι νέου διάνοιαν.

Ιω. Χρυσόστομος

Πρέπει να είμαστε το πρότυπο

«Για να μορφώσεις τους άλλους, πρέπει να έχεις ήδη μορφώσει τον εαυτό σου. Πρέπει να έχει γίνει μεγάλη και ιερή η ζωή σου για να μπορείς να ξυπνήσεις την ζωή μέσα στους άλλους»

Ed. Spranger

Εκπαίδευση

- «Εκπαίδευση είναι αυτό που προετοιμάζει τα παιδιά για να ζήσουν με **αίσθημα ευθύνης** (υπεύθυνα) και **αισιόδοξα** (ελπιδοφόρα) και με **δημιουργική αγάπη**»

Donald L. Griggs

Teaching Today's Teachers to Teach

Why Not Cheat? How Our Ethics Alters Our Happiness

<https://www.youtube.com/watch?v=ubGOBvTPRjw>

Πρόκληση ζωής

- Η διαμόρφωση αξιών, στάσεων, η υπέρβαση των προκαταλήψεων, των στερεοτύπων και των διακρίσεων, η αποδοχή των διαφορών και η επίλυση των αντιπαλοτήτων, **συνδέονται με τις αξίες και το ήθος του εκπαιδευτικού** και πρέπει να αποτελεί για τον εκπαιδευτικό πρόκληση ζωής.

Η ηθική στα σχολεία απαιτεί **συνεργασία των διδασκόντων**

Η συνεργασία των διδασκόντων για τη διδασκαλία των διαφόρων αντικειμένων επιβάλλεται για να αντιμετωπίσουμε τα ποικίλα ηθικοκοινωνικά προβλήματα των εφήβων μαθητών.

Ο εκπαιδευτικός/παιδαγωγός

- Προβαίνει σε **συγκερασμό** γνωστικών, συναισθηματικών, και ψυχοκινητικών ικανοτήτων
- Αντιλαμβάνεται ότι τα αποτελέσματα της μάθησης δεν εκφράζονται τόσο με γνωστικά στοιχεία, όσο με δεξιότητες, **στάσεις, αξίες και συμπεριφορές**
- Αναζητά μέσα από την διδασκαλία τις **ηθικές προεκτάσεις** που μπορεί να έχει το διδασκόμενο θέμα του μαθήματος
- Καλεί τους μαθητές να **διαλεχθούν, να στοχαστούν και να τοποθετηθούν**

Κοινή αντίληψη τι είναι ηθική

- Καθιερωμένες σε μια κοινωνία γνώμες για **το τι επιτρέπεται, τι απαγορεύεται και τι επιβάλλεται** (Δεσποτόπουλου 1978)

Τι είναι η ηθική;

- Ένα σύστημα αξιολόγησης των πράξεων του ανθρώπου
- Εσωτερική ηθική: τήρηση από το άτομο ενός εσωτερικού- **προσωπικού κώδικα δεοντολογίας και συμπεριφοράς**
- Εξωτερική: τήρηση από το άτομο στάσης και συμπεριφοράς **που επιδοκιμάζει η πολιτισμική ομάδα** στην οποία ανήκει (Fontana 1995)

Φιλοσοφική χρήση

- Η φιλοσοφική σκέψη του ανθρώπου για την θεμελίωση των πράξεων του τόσο προς τον εαυτό του όσο και προς τους άλλους (Θεοδωρακοπούλου 1975)
- Η ρύθμιση της συμπεριφοράς του ανθρώπου με κανόνες που **αναστέλλουν τις εγωιστικές τάσεις και επιδιώξεις του**

Ηθικές αρχές και αξίες

- «Επίκτητες δομές τις οποίες τα παιδιά μαθαίνουν πρώτα από τους **γονείς, μετά από τους δασκάλους, τους συνομήλικους, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας** και την κοινωνία γενικότερα» (Fontana 1995).

Ηθική ή ηθικότητα

Ένα σύστημα αξιολόγησης των πράξεων του ανθρώπου:

- Γνωστικό
- Συναισθηματικό
- Αξιολογικό
- Πραξιακό

(Παρασκευόπουλος 1985)

Έξι ηθικές αξίες που πρέπει να διέπουν την καθημερινή μας ζωή

- Να μην βλάψουμε
- Να κάνουμε τα πράγματα καλύτερα
- Να σεβόμαστε τους άλλους
- Να είμαστε δίκαιοι
- Να είμαστε συμπονετικοί
- Να κτίζουμε εμπιστοσύνη σε ότι κάνουμε

Οκτώ βήματα προς επίλυση ηθικών διλημμάτων

1. Μάζεψε πληροφορίες και δεδομένα
2. Προσδιόρισε τι είναι το δίλημμα, οι αρχές ή τα δικαιώματα που συγκρούονται και ποιες είναι οι επιλογές που ανακύπτουν εκ πρώτης όψεως
3. Προσδιόρισε ποιοι είναι οι εμπλεκόμενοι
4. Μέτρησε τις θετικές και αρνητικές επιπτώσεις της κάθε επιλογής πάνω στον καθένα από τους εμπλεκομένους
5. Αναλογίσου ποιος είσαι και ποιος θέλεις να είσαι, δηλαδή ο χαρακτήρας σου

8 βήματα προς επίλυση ηθικών διλημμάτων (συνέχεια)

6. Αναλογίσου ποιες είναι οι ευθύνες και οι υποχρεώσεις σου σ' όλους τους εμπλεκόμενους και την κοινωνία
7. Σκέψου ευφάνταστες λύσεις που θα ελαχιστοποιήσουν τη ζημιά / μεγιστοποιήσουν το όφελος στους εμπλεκόμενους
8. Πριν εφαρμόσεις την επιλογή σου ρώτησε τον εαυτό σου: Αισθάνεσαι άνετα με τη συνείδησή σου; Θα κοιμηθείς ήσυχα και χωρίς εφιάλτες απόψε; Αν όχι ξανασκέψου το από την αρχή μέχρι να βρεις λύση με την οποία να μπορείς να ζεις χωρίς τύψεις.

Λάθος βαθμολογία

Ασυνήθιστη εντιμότητα

- Διδάσκεται μαθηματικά. Σας πλησιάζει ένας από τους μαθητές σας και σας λέει ότι τον βαθμολογήσατε λανθασμένα. Του δώσατε 20 ενώ έκαμε μια από τις 4 ασκήσεις λάθος! (παράξενο αλλά που και που συμβαίνουν κι' αυτά).
- Κοιτάζετε το γραπτό του και βλέπετε ότι έχει δίκαιο. Τι θα κάνετε; Του αφαιρείτε τις 5 μονάδες και του βάζετε 15 ή του αφήνετε το 20 αφού το λάθος στην βαθμολογία ήταν δικό σας;

Ούτε γάτα, ούτε ζημιά

- Διδάσκεται αγγλικά στην Τρίτη Γυμνασίου. Μεταξύ των μαθητών σας είναι η κόρη της κολλητής σας και ο γιος της άσπρονδης σας «φίλης».
- Κάνετε κάτι ή δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα;

Το δίλημμα της δασκάλας-μητέρας

- Η κόρη σας είναι μαθήτρια στο Γυμνάσιο που διδάσκεται. Δεν της κάνετε εσείς μάθημα που άλλωστε είναι εναντίον των κανονισμών. Της κάνει μάθημα μια συνάδελφος που είναι αδιάφορη στην δουλειά της χωρίς ιδιαίτερο ζήλο, ψυχρή και απότομη στην προσέγγιση της και απόμακρη στους συναδέλφους της.
- Σαν μητέρα θα μετακινούσα το παιδί μου, σαν δασκάλα όχι, σαν δασκάλα-μητέρα δεν ξέρω τι να κάνω. Παρακαλώ βοηθήστε με. Στην θέση μου εσείς τι θα κάνατε;

Απόφαση ζωής και θανάτου

- Ένας μαθητής σας έχει χάσει τις αισθήσεις του λόγω ασθματικής κρίσης. Έχετε προσπαθήσει να επαναφέρετε τις αισθήσεις του χωρίς επιτυχία. Το ασθενοφόρο που ειδοποιήσατε αμέσως, αργεί. Οι κανονισμοί λένε καθαρά ότι «ο μαθητής πρέπει να μεταφέρεται μόνο από ασθενοφόρο η τους κηδεμόνες του γιατί μπορεί να προκληθεί επί πλέον ζημιά και να διωχτείτε ποινικά από τους γονείς του παιδιού. Τι θα κάνατε αφού το ασθενοφόρο αφού πέρασαν 45 λεπτά και το ασθενοφόρο δεν φάνηκε;

Ο άρρωστος δάσκαλος και το δίλημμα του Διευθυντή

- Είστε διευθυντής κι' ένας από τους καλούς σας δασκάλους αρρωστά με καρκίνο στο μυαλό που δεν μπορεί να εγχειρισθεί. Οι γιατροί των συμβούλεψαν να συνεχίσει να είναι ενεργός για όσο μπορεί. Η επίδοση του όμως σταδιακά πέφτει και οι μαθητές επηρεάζονται όλο και περισσότερο. Όμως
- Έχουν και οφέλη: βοηθώντας τον καθηγητή και ο ένας τον άλλο στο μάθημα μαθαίνουν για τη ζωή, για το ότι θα πρέπει να βοηθούμε τους συνανθρώπους μας, να συνεργαζόμαστε κλπ.
- Το συζητήσατε μαζί του και εισηγηθήκατε άδεια υγείας και πρόωρη αφυπηρέτηση, αλλά ο ίδιος επιμένει ότι η δουλειά το είναι που τον κρατά στη ζωή. Εσείς στην θέση μου τι θα κάνατε;

Να το αναφέρω ή όχι;

- Ένας συνάδελφος και φίλος παραβιάζοντας τους κανονισμούς, και τις αρχές του σχολείου όπως την τιμιότητα και την ισότητα επιτρέποντας σε μαθητή να κλέψει στο διαγώνισμα και επιβραβεύοντας τον με καλό βαθμό. Μου το είπε ο ίδιος. Σύμφωνα με τους κανονισμούς του σχολείου έχω υποχρέωση να το αναφέρω.

Αν το κάνω θα χάσω ένα καλό φίλο και θα δημιουργήσω μια ατμόσφαιρα που θα βλάψει την συνεργασία μεταξύ καθηγητών στο μέλλον. Δεν είπα τίποτε μέχρι τώρα αλλά διερωτώμαι μήπως αν έτσι είμαι ανέντιμη και ψεύτρα

Η αντιγραφείσα έκθεση

- Ανακάλυψα ότι ένας φοιτητής μου αντέγραψε μέρος της έκθεσης που μετρά για 80% του βαθμού των Αγγλικών. Χρειάζεται να πάρει τουλάχιστον Β για να μπει με υποτροφία στην ιατρική σχολή. Ο μαθητής είναι φτωχός, ο πατέρας του πέθανε πέρυσι και αναγκάζεται να δουλεύει τα βράδια. Η πολιτική του σχολείου πάνω στο θέμα είναι καθαρή και αμείλικτη: βαθμός «0» χωρίς ευκαιρία να ξαναγράψει την έκθεση και να καλυτερέψει τον βαθμό του. Τι να κάνω; Βοηθήστε με!

Μικροκλοπές

Έχετε βάσιμες υποψίες ότι τρεις μαθητές σας ενέχονται σε μικροκλοπές εκτός σχολείου. Τι θα κάνατε;

A. Θα τους καταγγέλλατε στον διευθυντή

B. Θα τους καταγγέλλατε στην αστυνομία

Γ. Θα ειδοποιούσατε τους γονείς τους

Δ. Θα τους μιλούσατε εσείς και θα τους συμβουλεύετε να σταματήσουν και να επιστρέψουν τα κλοπιμαία.

E. Δεν σας αφορά και δεν θα κάνατε τίποτε.

Παράδειγμα διαθεματικής διδασκαλίας της ηθικής

- Στα πλαίσια του μαθήματος της Ιλιάδας, έγινε μια προσπάθεια επικαιροποίησης της γνώσης, διαβίβασης αξιών και ηθικών αρχών, μέσα από τη συμμετοχική μάθηση και καλλιέργεια των δεξιοτήτων των μαθητών. Ανατέθηκε στους μαθητές, από τη φιλόλόγό τους η εκπόνηση μιας διαθεματικής εργασίας με θέμα:
«Ομηρική κοινωνία»
- Τα παιδιά εργάστηκαν συλλογικά, χωρισμένα σε 3 ομάδες σε συνολικό διάστημα 2 μηνών. Χρησιμοποίησαν ως βάση το σχολικό εγχειρίδιο και τις παρεχόμενες στην τάξη πληροφορίες, τις οποίες εμπλούτισαν με επιπλέον βιβλιογραφία και χρήση του διαδικτύου. Αποκάλυψαν στοιχεία πολιτισμού, ηθικές αξίες, ήθη και έθιμα, κοινωνικές δομές και χαρακτηριστικά ανθρώπων.

Ηθικό μάθημα από την Ιστορία

Ενώ διασχίζανε την έρημο και τέλειωσε το νερό κάποιος ανιχνευτής γύρισε χαρούμενος με νερό στο κράνος και το πρόσφερε στον Μέγα Αλέξανδρο τότε αυτός τον ρώτησε αν το νερό που βρήκε φτάνει για λους'. Όταν του απάντησε «όχι» ο στρατιώτης, ο Μεγας Αλεξανδρος το έχυσε στο έδαφος αντί να το πει.

Ηθικό δίδαγμα από τον Κρίτωνα του Πλάτωνα

- Ο Σωκράτης αρνείται τις προτροπές των μαθητών του να δραπέτεύσει από την Αθήνα για να σώσει την ζωή του από την καταδίκη του σε θάνατο από σεβασμό στους νόμους ακόμα και σ' εκείνους βάσει των οποίων αδικώς καταδικάσθηκε σε θάνατον, αρνούμενος να ανταποδώσει οδόντα αντί οδόντος (αδικία με αδικία) ή να «φυγοστρατήσσει» με οποιονδήποτε τρόπο.

Ηθική και μαθηματικά

- Για να λύσουν προβλήματα μαθηματικών οι μαθητές πρέπει να ακολουθούν ορισμένους κανόνες. Πέραν των κανόνων αυτών ενθαρρύνονται οι μαθητές να βρουν ευφάνταστους τρόπους να λύσουν το πρόβλημα.
- Αυτό έχει εφαρμογή στη καθημερινή ζωή: για να ζούμε αρμονικά με τους άλλους πρέπει να ακολουθούμε ορισμένους γραπτούς και άγραφους κανόνες. Συνάμα πρέπει να ψάχνουμε, στα πλαίσια των κανόνων ευφάνταστες λύσεις στα προβλήματα και τις προκλήσεις της ζωής.

Έγκλημα και τιμωρία

- Δικαιολογείται η θανατική ποινή σαν απονομή δικαιοσύνης και ως αποτρεπτικό μέτρο ή είναι πρωτόγονη και απολίτιστη «λαγνεία» για εκδίκηση και επομένως ανήθικη. Μπορεί μια θανάτωση να δικαιολογεί μια δεύτερη θανάτωση. Κι' αν ο εκτελεσθείς αργότερα αποδειχθεί αθώος;

Βιολογία/ βιοηθική

- Στην Αγγλία πρόσφατα δόθηκε άδεια για τη γέννηση τροποποιημένου παιδιού το οποίο θα βοηθήσει στη σωτηρία του πάσχοντος αδελφού του. Το θεωρείτε αυτό ηθικό ή ανήθικο;

Άλλα θέματα

- Χημεία: Καταλύτης
- Φυσική: δράση = αντίδραση
- Αγγλικά/ Γαλλικά: επιλογή κειμένων
- Τέχνη: «Ζωγραφίζω ηθικές αξίες»

Rafe Esquith

The 6 Levels of Moral Development

<https://www.youtube.com/watch?v=RuHPvamdFD4>

Real Life Teens - Ethics in School

<http://www.youtube.com/watch?v=vt1s4hZdCJc>

The Significance of Ethics and Ethics Education in Daily Life | Michael
D. Burroughs | TEDxPSU

- https://www.youtube.com/watch?v=_8juebyo_Z4

Digital ethics and the future of humans in a connected world | Gerd
Leonhard | TEDxBrussels

[https://www.youtube.com/watch?v=bZn0IfO
b61U](https://www.youtube.com/watch?v=bZn0IfOb61U)